

QUADERN

de les idees
i les lletres

[Inici](#) [Qui som?](#) [Arxiu](#) [Autors](#) [ZonaZero](#) [Blog](#)

Notícia d'una taxonomia inexistent

[Víctor Mañosa](#)

Una reticència prèvia

A priori, acceptar el suggeriment d'escriure unes notes sobre poètiques sabadellenques en castellà em resultava un exercici una mica enutjós. No crec que una taxonomia poètica expressada en termes de localitat i de llengua tingui gaire sentit, en part perquè considero que la llengua en la qual un poeta decideix escriure la seva obra és només un accident biogràfic, però principalment perquè no crec en el concepte de *poètiques sabadellenques*, o més genèricament en el concepte de *poètiques locals*. Més aviat crec que tot poeta transita per l'interregne de la indagació íntima, de la comunitat secreta i de la globalitat del món-xarxa. Així doncs, crec que aquestes notes no tracten tant sobre una categoria esmunyedissa, com d'una categoria inexistent.

Reticències a part, és un fet que certs autors vinculats a Sabadell desenvolupen la seva obra, o una part, en castellà, que aquesta és d'una qualitat extraordinària, i que sempre val la pena aprofitar qualsevol oportunitat per fer-la visible.

En primer lloc voldria compartir la lectura de tres llibres en concret que tenen en comú el fet d'haver estat escrits a Sabadell, en castellà i haver estat editats fora de Catalunya amb un ressò significatiu. Es tracta de *Madera* de Sergi Gros, *Las luces nómadas* de l'Esteban Martínez i *Los adolescentes furtivos* de Toni Quero. Si bé em centraré en aquests poemaris, també voldria afegir una visió succinta d'altres autors, l'obra dels quals he pogut conèixer al llarg dels darrers anys a l'òrbita de les publicacions del grup Papers de

llengües diferents. No pretenc donar ni una relació exhaustiva, ni una anàlisi de les diferents poètiques, sinó una aproximació personal.

Una llum nival, una llum nòmada, una obscuritat poblada

Els últims anys, tres poemaris del taxó inexistent han travessat fronteres. En algun cas, amb una repercussió mediàtica destacable. Malgrat que els tres també han tingut cert ressò local, em sembla que val la pena aturar-se en els seus autors, la seva obra i aquests llibres en particular.

El més recent poemari d'aquesta tria inicial és *Madera* de Sergi Gros [Gr]. L'any 2007, Gros va guanyar el XLI Premi Joan Teixidor de Poesia amb *Suburbanismes*, un conjunt d'haikus en català publicat en un poemari col·lectiu, *I alhora en equilibri* (Viena, 2008). L'any següent publica el poemari *Las rendiciones* (Huacanamo, 2009). *Madera*, editat a Madrid per Polibea el 2013, és el seu segon poemari en solitari. Els seus poemes han aparegut a diverses publicacions com ara la revista *Q* i els diferents projectes de PdV. Gros és autor també d'un molt interessant llibre de relats, *Los calígrafos* (Barcelona, 2005).

Es diu que l'Hades és un món perfectament cartografiat, així com ho són, diuen, els seus accessos, llocs on pots trobar les sibil·les en trànsit. I justament, *Madera* sembla haver estat escrit en un d'aquests llocs liminars com transcrivint la lletania d'una sibil·la, a mig camí entre l'oració fúnebre, l'elegia i l'arenga. Un poemari que es llegeix a dues veus (hi ha un diàleg, una dualitat, entre els poemes que apareixen a les pàgines parells i les senars), i que és com caminar per un món antic embolcallat d'olor a fum, terrissa i rovell. Un viatge a un Hades nival, una catàbasi ben propera.

NOS soltaron en una encrucijada
miserable.

Los caminos calcinados
conducen a las hogueras
sobre las que se cocinan
nuestras tazas funerarias.

Los caminos congelados
están llenos de monedas
consignadas al barquero.

CANCIÓN DE LAS BARCAS

Un tazón
de agua dulce
para el hombre
que gobierna las barcazas.

Dos monedas
para hundir
su mirada.

Un llibre escrit des del marge, a cop de mall de versos poderosos, minimalistes i imatges desassossegants:

TODAS nuestras esperanzas se pudrieron por debajo.	LAS RUINAS
Como puentes de madera.	La belleza de las flores que despuntan en los restos de un incendio.
Las hormigas alcanzaron la garganta de los reyes.	
Nuestros padres se revuelven en sus tinajas de barro.	Sin defectos. Sin mejoras.

I ahora, *Madera* és un cant de resistència, els textos primigenis d'una civilització emergent:

SEGUIREMOS escribiendo en la nieve.	ALGUNAS CEREMONIAS
En las pieles arrasadas por el fuego.	Dibujar el contorno de una puerta bajo el peso de los muertos.
Oraciones. Alabanzas.	
Canciones sencillas que nos perpetúen.	Extender una mano sobre el fuego invisible.
Que quiten el miedo.	

Madera no és un llibre per als lectors que busquin la comprensió diàfana pròpia de formes més acollidores de poesia. El lector ha d'amarar-se del discurs, de les imatges, i deixar-se endur per l'estat d'ànim que el llibre li deixarà: un pòsit que romandrà durant dies.

Val la pena destacar que, com és el cas dels tres llibres ressenyats, el text de Gros ve precedit per una introducció de luxe. En aquest cas, un poema d'Antonio Gamoneda escrit a partir dels versos del propi Gros, que constitueix un valor afegit per al lector i, alhora, la millor aproximació possible a l'obra.

Amb sis poemaris publicats i una obra extensa apareguda a *plaquettes*, revistes i obres col·lectives, director de l'antiga revista literària *Fragments* i

membre del grup Papers de Versàlia, Esteban Martínez ^[M1] segurament és un dels nostres autors amb més projecció. La col·lecció Zona Blanca va publicar dos dels seus poemaris: *Paisajes de la voz* i *Amarres*, els quals, per tant, són fàcilment accessibles als lectors de la ciutat. És també un autor multipremiat: Premi Hispanoamericano Juan Ramón Jiménez 1999; Fundació Catalana d'Occident/Joan Serra 2012; accèssit del Julio Tovar 2003, i finalista del Loewe, Ciudad de Melilla i San Juan de la Cruz.

Las luces nómadas va ser publicat per Bartleby, una editorial independent, consolidada i amb prestigi. El llibre s'obre amb un magnífic pròleg de Jenaro Talens, que en fa una anàlisi detallada.

Esteban Martínez

La poesia d'Esteban Martínez està profundament arrelada a la memòria, *Las luces nómadas* n'és un exemple. Memòria entesa com un exercici d'imaginació primigènia, el que fa que aquesta transcendeixi l'apunt merament personal i així el lector es pugui reconèixer en la rememoració, l'evocació, o fins i tot en el relat que Martínez proposa. *Amarres* és un exemple clar d'això: no és necessari que el testimoni sigui *literal* per tal que aquest sigui *realo*, més encara, *autèntic*, i que per tant puguem participar del poema.

*La Olivetti con la que escribía mi padre
—una Olivetti pluma 200—
fue siempre un objeto apátrida,
llevada y traída del ropero de la entrada
a la mesa del comedor, desubicada.
Su tecleo insistente era el diapasón
de una esperanza, el pulso secreto.
En las fatigosas tardes de domingo
la lenta mediocridad de las horas familiares
caía, abatida, bajo sus ráfagas.*

Quiso ser escritor.

*Lo fue, sin duda. Su mano está en mi mano
y escribo haciendo uso de su único legado:
El silencio. Las palabras. Su secreto.*

(Máquina de escribir)

Aquestes llums condueixen a la diàfana acceptació d'una maduresa crua però serena, sense falses afectacions.

Vacía la casa y liberada de las últimas servidumbres
se convierte, otra vez, en territorio propicio
para nuevas invasiones. Colonizan hordas de luz
las pequeñas patrias que creó la costumbre,
nuestros rincones privados, pero también aquellos que pactamos
cederles al miedo o al placer o a la desidia.

Nada está escrito. Nada hay, pues, que deba respetarse.

(Traslado)

La de Martínez és una poesia pulcra, que demana ser llegida en veu alta. De fet, convido el lector a escoltar-la en la veu eloqüent del seu autor en alguna de les lectures en què participa.

Toni Quero

L'any 2009, Toni Quero ^[Q] va guanyar el Premi Internacional de Literatura Antonio Machado, atorgat per la Fundació Antonio Machado de Cotlliure amb *Los adolescentes furtivos*. El llibre va ser publicat en edició bilingüe per Cap Béar éditions, amb traducció al francès de Renada-Laura Portet i amb un prefaci a càrrec de Pere Gimferrer. Quero també ha publicat obra esparsa a les *plaquettes* i els quaderns de PdV; a diverses revistes espanyoles, franceses i mexicanes, com *Cuaderno Ático*, *Cuadrivio* o *Periódico de Poesía*, que edita la UNAM, així com a la recent antologia publicada per Bartleby *En legítima defensa. Poetas en tiempos de crisis* (Madrid, 2014). Molts dels seus poemes es poden trobar a la xarxa, reproduïts en blogs com ara *Las afinidades electivas*. Quero és també l'autor d'una esplèndida col·lecció d'haikus en català, *Cendra*, inèdita de moment, i d'una novel·la publicada a Blogger i a Twitter ¹, *Caballos golpeando sobre los párpados*.

Los adolescentes furtivos és un llibre generacional, el relat d'un trànsit. El llibre s'inicia en uns paisatges nocturns i urbans, a les hores en què la llum és un animal ferit:

De madrugada,
las calles se tornan feraces,
el vaho vivifica las raíces que brotan de las calzadas
y el violento carmín de los tacones de aguja
se protege de la lluvia
en los párpados ocres de centeno
que duermen en las fachadas.

En los portales,
late un murmullo de acero y cuerpos deseantes,
los maestros de esgrima se baten en duelo
y entre adoquines
flotan cadáveres de enamorados
que ensayan caligramas.

Es oscura la noche entonces.
Las chicas hispanas desenredan sus trenzas en las cabinas
y anotan versos de nueve cifras sin remite,
los canes enloquecen con su propio rastro
y apátridas del cielo descienden
a trocar sus penas en los billares.

A esas horas, la luz es un animal herido,
que danza, como las tribales formas se contemplan,
en el latón abandonado de las esquinas
y en los verticales rostros
que aguardan tras las ventanas
su propia resurrección.

(Madrugada)

En aquest context apareix una tensió, una inquietud que serà el motor d'aquesta travessa que ens proposa el llibre i també el seu destí, l'aurora, que els habitants dels poemes identifiquen com una font d'incertesa, el moment en el qual en formació marcial els oficinistes niaran als seus terraris de mirall:

Aguardan la claridad con la misma impaciencia que los pueblos australes se humillan a sus destellos.

Veloces ruedas dentadas despliegan un lienzo de arena y agua, que avezados tramoyistas se afanan en ocultar bajo la grava.

Irrumpiendo en escena, en formación marcial, diminutos oficinistas anidan en su terrario de espejos.

Un azul oceánico asciende sin control levantando la falda de las coristas.

Cae el día. El amarillo riela buzones y avenidas.

A contracorriente, un torpe insecto de luz golpea inútilmente las farolas.

(Luz)

Lluny del “maleïtisme” aparent i malgrat que a vegades els versos estiguin poblats per personatges aparentment lucífugs, aquest és un llibre ardentment vital, on l'altre, l'estimat, és un element de certesa i confiança. De fet, l'erotisme impregna bona part dels poemes, no debades Quero és precís a l'hora de captar el gest i el moviment, la seva essència.

Tendido sobre sus garras, el animal exhibe la geométrica orografía del lomo. Con estudiados movimientos, engendra y exhala en su contrario el primitivo instinto de supervivencia. El animal, tallado con la pitagórica precisión de los maestros luthiers, al verse cautivo, se contrae en un ser vivo lúbrico y con rítmicas figuras aplaca a su presa volviendo tras de sí en señal de asentimiento.

Principio y fin de todo, el animal gusta de los entornos húmedos, donde el limo, acaso la única prueba de su origen terreno, sea motivo y razón de su propia existencia.

(Detrás)

La poesia de Quero sovint està escrita en un registre culte, amb referències literàries implícites i explícites, amb un clar predomini de la metàfora i una gran profusió d'imatges. A mi em sembla que cal endinsar-se als seus poemes com qui contempla un quadre: anant del conjunt al detall, així el lector comprovarà la meticulositat amb què el llibre ha estat concebut (una característica que comparteix amb Gros i Martínez). Aquesta és, de fet, l'aposta estètica de Quero: *Tomad el poema. / Bebed sus versos / con el mismo respeto / que admiráis el cuadro.*

A Zona Blanca i al llindar

Cal parlar, però, d'altres veus, i m'ha semblat que una aproximació a la col·lecció Zona Blanca de PdV ens permet tenir un primer tast de l'obra d'alguns d'aquests poetes de la taxonomia inexistente que ens ocupa. Deixant de banda l'obra d'Esteban Martínez, de la qual ja hem parlat, a Zona Blanca i en castellà hi trobem la poètica de Jorge Brotons, un poemari singular de Josep Gerona, l'obra recent de Quilo Martínez i una aproximació a l'obra de

Francesc Reina.

Jorge Brotons ^[B] ja havia publicat *El tiempo raro* i un poemari esplèndid en català, *La raó de les sèquies*, quan va aparèixer *Hoy era martes*. Després d'aquest poemari, Brotons ha anat també teixint una narrativa molt fortament impregnada de la seva poesia. La de Brotons, és la poètica del que s'esdevé i del que esdevenim amb els anys, la del temps rar, el temps previ, el temps en el qual l'èxtasi ha de pactar amb les setmanes de dejú (Zagajewski). Una poesia de pell i de llaga, una poesia en què la identitat s'interroga, una poesia de la transhumància, de l'itinerant, del circ, i també —com apunta Mireia Vidal-Conte al pròleg del seu poemari més recent, *Verb de continuïtat* (Curbet, 2014)— de la intimitat i de l'instant:

Desde esta habitación de hotel,
se ha hecho otra vez presente
aquel raro encuentro.
Territorio poblado de piel,
de aroma ágrafo para la historia.
Dispusimos de palabras sólo hasta el amanecer,
como transterrados hicimos acopio
de una extraña forma de futuro,
para dejarnos caer al silencio de la mañana.
Nuestra patria nocturna.

Defendimos la noche con nuestro instante
y se convirtió en ese país apenas nombrado.
Y supimos, en seguida, que la vida
entre dos tierras no espera.

(Transterrados)

Josep Gerona ^[Ge] ha escrit en català el gruix de la seva obra. *La vida original* és un llibre singular en el conjunt de la seva poètica. No només per la llengua en què està escrit, potser aquí rellevant perquè el llibre demanava haver estat escrit en aquesta llengua, sinó també per l'època en què van ser escrits alguns dels poemes, per certs aspectes formals i per tenir un registre més íntim que la poesia que havia publicat fins llavors. Tampoc no és comparable amb la seva obra més recent —imprescindible— que el lector trobarà publicada als Quaderns de Versàlia. El sentit *original* que reivindica Gerona, és justament el de tornar a dotar les paraules (i la vida) de significat per tal

que deixin d'estar en mans d'un poder que les usurpa per deshumanitzar-nos,
i la de la cerca d'una forma de vida despullada dels discursos habituals. La
seva és una indagació que pretén deixar a la vista allò que és comú a tots
nosaltres per tal de tornar a humanitzar-nos.

¿Emergerá de nosotros
alguna prosa nevada,
otra vez alguna cosa
a destiempo?
Patio-rosal-blanco
escuela-ciprés-oscuro.

Oscurece ya.
Oscurece inesperadamente,
aunque no de pronto.
Al ritmo fatal
de lejanas teclas
unos dedos cruzan
enturbiando el cielo.

¡Oscurece, pero
oscurécenos!
Cierra la herida,
que no hierva más su fiebre
y que descansa la vida.
Oscurece y anochece y enfría
el martilleo en mis sienes,
congela todo el dolor,
anúlame.

Oscurece
y por todas partes
la esperanza renace
en un cartílago tierno,
un diente de leche,
un bucle de pelo.

Anochece, oscurece
y la oscuridad
no será toda de luto
ni será de luz tampoco,
pero sí, seguro,

de paso a otro mundo.
Si anochece y oscurece
y yo ya me voy muriendo,
me parece bien.

(A la tierra oscurecida)

El lector interessat pot trobar també a la col·lecció dos tasts de la poètica de Quilo Martínez ^[M2], la més recent de la seva llarga carrera, amb *Tiempo inestable* i *Para quedar en paz*. Una poètica íntima, marcada pel pas del temps, amb la cicatriu visible de l'exili. Però també a vegades una poètica abissal, oceànica —és a dir, plena d'ànima—, tel·lúrica (impossible oblidar els acords oberts de l'acordió de Joan Alavedra sobre unes imatges preparades per Ramon Capsada i Josep Gerona, quan Núria Candela recitava els versos d'en Quilo, l'estiu de 2008 a l'Aliança). La de Quilo Martínez és una obra estimada que compta amb un públic fidel a la ciutat.

En la tierra de arriba, el Wenu Mapu,
viven mis entes tutelares,
y los que se fueron antes, los primeros.

Y ahora se preparan para venir por mí,
para llevarme a caballo galopando
a la pradera azul donde me esperan.

¿Dónde has estado me dirán? No te hemos visto.
Sólo responderé que he estado ausente,
que llevo sin dormir miles de noches.

Que la sombra del pehuén estaba lejos
que he vivido sin luna y en silencio
esperando el momento del regreso.

Y tal vez me comprendan
y no me abandonen a la suerte
de habitar en las tierras del Wekufe.

(En la tierra de arriba)

Zona Blanca, de fet, es va obrir amb dos poemaris: *Dels marges* de Josep

Maria Ripoll i *Los azulejos públicos*. Serveixi, doncs, aquest llibre com a invitació a la poètica de Francesc Reina ^[R], inèdita en la seva major part, o dispersa en *plaquettes* o revistes com *Arquitrave* (Colòmbia). Quan escric aquestes notes, Reina està a punt de publicar un poemari, *La soledad de las promesas*, a l'editorial Vitrubio (Madrid). Reina també ha publicat crítiques d'art a la mexicana *Cultura Colectiva*, i reflexions filosòfiques a la malaguenya *Piedra de Sísifo*. La de Reina és una poesia rigorosa, crítica, a vegades presta a mossegar. Reina vol deixar constància del nostre desmantellament, de la nostra ruïna induïda, del pes inútil que arrosseguem.

Existimos en la mirada tensa del otro,
siendo estados humanos de imitación, consuelos
que empujan los actos afásicos al loco
quejidos de luces, sombras y vuelos.

Son y serán los besos atroces, pesos letales
que soportamos, callados y medimos
la peste ordinaria de los corrales
donde habita la denuncia que no decimos.

Entonces te cansas, se cansan tantas obras
hechas a pedazos, a ritmos tratables,
y buscamos nuestros objetos ruines, sobras.

De otra respuesta posible a nuestra soledad
doble, vestida, real, feroz, rentable
para la huida de tu imagen desde la verdad.

(Diálogos cívicos en la Residencia General, poema 18)

Si bé amb Reina tanco el panorama de poetes vinculats a la ciutat que ofereix Zona Blanca, no voldria acabar aquestes notes sense deixar d'esmentar la poètica d'Álex Holgado ^[H], autor d'una obra inèdita rigorosa, sorprenent i fora del temps, com ara el seu poemari *Veríssimus*: un llarg poema al voltant de la vida i l'obra de l'emperador i filòsof estoic Marc Aureli. Un poemari escrit des de la necessitat de reconstruir-se diàriament, de poder vibrar en un pla més alt, de mantenir-se en el possible intacte, de no deixar-se endur, en definitiva, per la barbàrie dels dies. Un poemari en què autor, figura històrica i lector travessen ponts de temps. Holgado és un autor a reivindicar i a descobrir.

Ni tres mil años ni otras tantas veces diez mil

alteran este mismo presente tuyo y mío:
lejanos iguales, se nos escapa el simple instante.
Repetidos siglos en círculos concéntricos
laberintan a los hombres que indagan ciegos
recorriendo los mismos y postreros pasos.
Nada importa que se contemple lo mismo
durante cien años o un tiempo indefinido:
idéntica y sabida pérdida nos espera.

(XVI. Círculos concéntricos)

Penso ara que mantenir-se el més intacte possible és el nexa d'unió de tots els autors esmentats, que des de poètiques ben diferents i essent veus singulars, donen testimoni de com mantenir la dignitat en un món en què les paraules es liqüen per convertir-les en un instrument de subjugació, tot mantenint-se a l'aguait i treballant amb rigor. El seu rigor, la seva resistència, la discreció amb la qual passegen obra i vida ens reconforten (Gerona). Serveixin, doncs, aquestes notes per tenir-los presents.

Indicis de la taxonomia inexistent

Aquesta relació d'autors i obres és necessàriament parcial, només conté aquella obra que conec o de la qual he tingut notícia. He decidit incloure, en la mesura del que m'ha estat possible, l'obra inèdita, l'escrita en català i també aquella narrativa que m'ha semblat fortament impregnada de la poètica de l'autor.

[B] Jorge Brotons: *El tiempo raro*, Vilanova i la Geltrú, 2002; *Bloc al circ*, Sabadell, 2005 (narrativa); *La raó de les sèquies*, Catarroja, 2006; *Hoy era martes*, Sabadell, 2007; *Verb de continuïtat*, Barcelona, 2014; *La velocidad de las piedras*, inèdit; *La insolència que ens queda*, inèdit (narrativa).

[Ge] Josep Gerona: *Quan deixaré de creure*, Barcelona, 2000; *Àlbum de noses*, Sabadell, 2001; *Trompar l'ull*, Tarragona, 2004; *Hospital General*, Vic, 2007; *La vida original*, Sabadell, 2007.

[Gr] Sergi Gros: *Los calígrafos*, Barcelona, 2005 (narrativa); *Suburbanismes*, a: *I ahora en equilibrio* (amb A. Ferrer i M. Zanni), Barcelona, 2008; *Las rendiciones*, Barcelona, 2009; *Madera*, Madrid, 2013.

[H] Álex Holgado: *Eufonías del nanomundo*, Nova York, 2002; *Verísimus*, inèdit.

[R] Francesc Reina: *Los azulejos públicos*, Sabadell, 2004; *La soledad de las promesas*, Madrid, 2014; *Nueva versión del silencio*, *El pasmo de la autopsia* i *El vientre de la tormenta*, inèdits.

[M1] Esteban Martínez: *Palabras indefensas*, Huelva, 1999; *Las voces de la sombra*, Granada, 1999; *A los frutos tardíos*, Madrid, 2001; *Penúltimos poemas últimos*, Santa Cruz de Tenerife, 2004; *Paisajes de la voz*, Sabadell, 2005; *Amarres*, Sabadell, 2009; *Las luces nómadas*, Madrid, 2012.

[M2] Quilo Martínez: *Cinematográfica*, Valparaíso, 1972; *Cuatro aproximaciones para coro y orquesta*, Valparaíso, 1973; *¡Ay amigo de Greda!*, Santiago, 1973; *Los generales latinoamericanos han muerto*, Barcelona, 1978; *Cabalgando otros paisajes*, Vilobí d'Onyar, 2004; *Tiempo inestable*, Sabadell, 2006; *Para quedar en paz*, Sabadell, 2011.

[Q] Toni Quero: *Los adolescentes furtivos*, Perpinyà, 2010; *Caballos golpeando sobre los párpados*, publicat a Blogger i a Twitter, 2012 (narrativa); *Cendra*, inèdit.

Notes:

1. [Sobre los pápados](#) i [@parpadosnovela](#)